

BJUVS
SAMORDNINGSFÖRBUND

Mejerigatan 1
267 34 Bjuv

UTVÄRDERINGSRAPPORT AVSEENDE
FÖRDJUPAD UTREDNING

INNEHÅLL

INLEDNING	3
Bjuvs kommun	3
Rapportens upplägg	4
FÖRDJUPAD UTREDNING	4
Projektets genomförande	6
Deltagarnas egen skattning	9
Planerade fortsatta insatser	10
Resultat	11
KONTROLLGRUPP	13
Aktivitetsledarens reflektioner	15
TIDIGARE UPPFÖLJNINGAR	19
KONKLUSION	21
Måluppfyllelse	21
Svagheter	22
Tidsperspektiv	24
Ett alternativt arbetssätt	26

INLEDNING

Bjuvs samordningsförbund har sedan september 2009 arbetat med projektet ”Fördjupad utredning”. Arbetet har bedrivits i gruppform med varierade inriktning, utformning och konstellationer och har haft till syfte att kartlägga deltagarna medicinskt, socialt, fysiskt, psykiskt och mentalt. Insatsen bygger på ett av förbundets handläggare framarbetat underlag i samband med bildandet av förbundet. Målet har varit att utifrån ett helhetsperspektiv kunna skapa en så realistisk rehabiliteringsplan som möjligt och på detta sätt undvika misslyckade insatser på såväl det humanitära - som ekonomiska planet. Underlaget till denna utvärdering baseras på erfarenheterna från de 106 deltagare som blivit remitterade från framförallt Bjuvs kommuns socialtjänst, Arbetsförmedlingen, region Skåne och Försäkringskassan. Det är således ett gediget underlag som lyfter fram såväl styrkor och tillkortakommande hos både den enskilde deltagaren och hos berörda organisationer och samarbetet dem emellan.

Bjuvs kommun

Bjuvs kommun har en historia där gruvnäringen hade en central roll för befolkningen. Denna drift är nu helt nerlagd och den forna gruvdriften exponeras numera endast genom museal verksamhet. Sedan senare delen av 1900- talet har ett par internationellt kända företag sina rötter i kommunen. Dessa är Findus och Isover (tidigare Gullfiber). Enligt uppgifter från Statistiska Central Byrån ser situationen för Bjuvs kommun ut enligt följande:

- Folkmängd 2009 14.813 personer.
- 2009 är andelen utrikes födda är 19% (jmfr. riket 14%).
- Eftergymnasial utbildning 2009 17% (jmfr. länet 37%)
- Antal personer i åldern 20 – 64år som uppbär sjuk- och aktivitetsersättning 2009 11% (jmfr. riket 9%).
- Sammanräknad förvärvsinkomst 2008 225.000SEK (jmfr. riket 261.000SEK).

Bjuvs kommun har således sämre förutsättningar än riket i allmänhet. Detta syns bl a genom det allmänna hällsotillståndet hos Bjuvsinvånarna samt det allt mer ökande behovet av försörjningsstöd från socialtjänsten.

Rapportens upplägg

Rapporten består i utvärderat material insamlat i samband med projekt Fördjupad utredning och inleds med bakgrund och projektets förutsättningar för genomförande. Materialet baseras på direkta data i och kring projektet och deltagarnas egna upplevelser i form av egna skattningar. Materialet kompletteras därefter med en av aktivitetsledarnas reflektioner. Reflektionerna härstammar från en serie frågeställningar kring observationer och upplevelser i samband med projekt Fördjupad utredning. Härfter följer en konklusion av underlaget och därpå förslag på förändringar och fortsatta åtgärder utifrån gjorda erfarenheter.

FÖRDJUPAD UTREDNING

Fördjupad utredning tillkom utifrån ett av alla förbundets parter handläggare specificerat behov. Projektet bygger på sk. YRO- kurser (Yrkesinriktad rehabiliterings och orienteringskurs) och riktar sig till personer som under lång tid varit aktuella hos någon av de berörda myndigheterna och där insatser inte lett någon vart. Man anser då att det finns goda skäl att misstänka att beslutsunderlaget varit undermåligt och att därför beslutet om och själva insatserna blivit mer eller mindre verkningslösa.

Normalt förfaringsätt för insamling av uppgifter i samband med utredning av t ex socialtjänsten är en kombination av personligt sammanträffande och dokument ifyllda av den enskilde sökande. Detta innebär kontinuerliga kortvariga träffar vilka oftast enbart får till följd att saker som ekonomi, utbildning m.m. kan fastställas. D v s uppgifter som till stor del kan kontrolleras genom befintliga databaser och arkiv. Olika försök görs och har gjorts för att kartlägga den enskildes situation, behov och motivation och då framförallt genom systematiskt upplagda checklistor för dokumentation.

En längre period med daglig personlig kontakt skulle alltså troligen öka kunskapen om den enskildes livssituation. Kan personen i fråga dessutom studeras och kartläggas i skilda situationer och under olika förhållanden torde sannolikheten öka för att utredningsunderlaget blir mer vederhäftigt och därmed också besluten om adekvata åtgärder. En sådan kartläggning

undandröjer en del av hindren till att en realistisk planering genomförs och den enskilde når det överenskomna uppsatta målet. Fortfarande finns dock viss risk för andra hinder som obstruktion från den enskilde beroende på att denne inte varit helt ärlig i samband med planering m.m. men dessa risker minskas troligen avsevärt. Större delen av ansvaret att uppgjord planering genomförs skulle därmed hamna på de myndighetsorganisationer som kan och skall bistå med planerade insatser. Något som naturligtvis förutsätts fungera.

Utifrån föregående resonemang och tes har Fördjupad utredning i sin struktur byggts upp kring en serie dagliga gruppaktiviteter med grupper om 8 deltagare per grupp vilka leds av två aktivitetsledare bestående av en man och en kvinna. Till sitt stöd har aktivitetsledarna en arbetsledare vilken går under beteckningen rehabiliteringssamordnare.

Rehabiliteringssamordnaren har förutom arbetsledningen även till uppgift att samla in och följa upp material som utgör underlag för såväl uppföljning som kvalitetssäkring av verksamheten. Aktiviteterna inom projektet sker under dagtid måndag till fredag på antingen halvtid eller heltid. Syftet har ursprungligen varit att kartläggningen skulle resultera i en handlingsplan. Ursprungligen var det tänkt att verksamheten skulle bedrivas med ett rullande schema vilket skulle ge möjlighet till kontinuerligt intag. Detta har dock visade sig skapa brister för metodiken varför man istället valt att arbeta med fasta grupper med gemensamt intag.

Under sin tid på Fördjupad utredning kartläggs deltagarna inom fem relevanta områden:

- **Fysiskt** Vilken fysisk kapacitet anses deltagaren besitta?
- **Psykiskt** Hur stabil är deltagaren i olika givna situationer?
- **Medicinskt** Hur mycket påverkar ev. medicinska hindren vardagen?
- **Socialt** Vilken social kompetens besitter deltagaren?
- **Mentalt** Hur hanterar deltagaren sin situation i praktiken?

Till sin hjälp har aktivitetsledarna resurser i form av personer med särskild kompetens inom ett spektra av områden som t ex. missbruk, budget, studie och yrkesvägledning, friskvård m.m. Utifrån vad som framkommer under utredningens gång upprättas därefter en realistisk handlingsplan tillsammans med deltagaren varpå relevanta funktioner kontaktas och kopplas in för genomförandefasen.

Fördjupad utredning har aldrig varit avsett att vara statiskt utan har hela tiden utgjort en form av metodutveckling som inte bara i samband med gruppverksamheterna varit flexibel utan även förändrat betingelserna för i princip varje grupp. Detta utifrån de ständiga betraktelserna och ifrågasättandet som skett av de båda aktivitetsledarna, rehabiliteringssamordnaren och förbundssamordnaren. Förändringarna och utvecklingen har i dessa fall byggt på iakttagelser både vad gäller enskilda deltagare, gruppprocesser, yttre regelsystem och önskemål från remitterande verksamheter. På detta sätt har fördjupad utredning t ex. vid flera tillfällen bytt skepnad och under någon period enbart haft som målsättning att motivera deltagarna istället för att kartlägga dessa. Utifrån behov och önsknings från berörda har under perioder heltidsverksamheten även dragits ner till halvtid. Observationsunderlaget under en 5 veckors fördjupad utredning motsvarar 300 timmar / deltagare vilket är tveksamt om någon annan existerande jämförbar utredningsmodell kan mäta sig med.

Projektets genomförande

Fördjupad utredning har perioden september 2009 till juni 2011 arbetat med sammanlagt 14 grupper. Tiden för gruppverksamheterna har varierat mellan tre, fem och tio veckor. Innehållet har bestått av föreläsningar och studiebesök med fokus på ett eget arrangemang och aktivt deltagande från gruppmedlemmarnas sida. Kontinuerliga inslag av fysisk och kulturella aktiviteter har blandats med individuella miniprojekt. Fördjupad utredning sträckte sig från början över tre veckor. Då detta visade sig vara allt för kort tid för att ansvariga myndigheter skulle hinna planera och arrangera insatser utifrån uppgjord handlingsplan ändrades tiden till 5 veckor redan i samband med det andra intaget.

Ganska omgående uppmärksammades att det fanns ett tydligt bortfall av de remitterade deltagarna vilket gjorde att om ett tiotal deltagare förutsattes påbörja Fördjupad utredning så kvarstod endast ca sju i samband med att insatsen startade. Härefter följde ytterligare ett par bortfall under det att insatsen pågick. Under projektets fortskridande har därför informationsmaterialet varit under ständig förändring. Den senaste varianten innehåller tre olika informationsdokument riktade till handläggare, deltagare och ett allmänt om projektet. Fram till juni 2011 har 106 remisser skickats till Fördjupad utredning. Remitterade personer kan beroende på avbrott eller genom att aldrig ha påbörjat insatsen remitteras ytterligare en eller flera gånger. Fördelningen av de remitterade har varit 49 män och 57 kvinnor. Detta motsvarar totalt 80 enskilda individer. Fördelningen av deltagare från remitterande verksamheter varierar kraftigt och har en tydlig överrepresentation från Bjuvs kommun. Något som kan finna sin förklaring i att kommunen dels är den myndighet som har det yttersta ansvaret för kommunens invånare men även genom att kommunen i många fall genom avtal agerar utförare för övriga myndigheter som t ex Arbetsförmedlingen. Fördelningen åskådliggörs nedan:

Antal remisser: 106 personer (49 män och 57 kvinnor)

	<u>Tot.</u>	<u>FK</u>	<u>AF</u>	<u>Bjuv</u>	<u>Reg. Skåne</u>
	106	6	14	85	1
Fördelning		4kv 2m	12kv 2m	40kv 45m	1kv

Redan innan grupperna av deltagare hann starta försvann en del av de remitterade deltagarna. Detta är en företeelse som inte har förändrats över tid. Förklaringar som ges av remitterande handläggare är framförallt ändrade hälsotillstånd. D v s den remitterade har blivit sjukskriven. Av de 106 remitterade försvann totalt 24 stycken d v s 22% innan insatsen hann sätta igång. Alla som bortföll var remitterade från kommunen.

De avbrott som förekom under insatsen är totalt 16 st. fördelade på veckorna enligt följande:

Vecka 1	2	(2 kommunen)
Vecka 2	5	(3 kommunen, 2 FK)
Vecka 3	6	(4 kommunen, 2 AF)
Vecka 4	3	(3 kommunen)

Det finns en tydlig tendens att ju fler grupper som passerat desto lägre andel remitterade har fullföljt insatsen. Något som till viss del skulle kunna förklaras med att handläggarna remitterat personer med allt mera tyngre problematik och utanförskap. Troligen spelar även längden på den tid som fördjupad utredning pågått en viss roll i sammanhanget och då i synnerhet i kombination med den sociala belastning som återfinns hos deltagarna. Ju längre utanförskap desto mindre motivation och uthållighet. Nedan redovisas det totala antal som avbrutit insatsen och hur dessa är fördelade hos respektive remittent. D v s både de som aldrig dök upp och de som avbröt under pågående insats.

Totalt antal avbrott: 40 remitterade (19 män och 20 kvinnor)

	Tot.	FK	AF	Bjuv	Reg. Skåne
Antal	40	2	2	36	0
Procent av remitterade	(37,7%)	(33,3%)	(14,3%)	(42,4%)	(0%)
Fördelning		1kv 1m	2kv	18kv 18m	

Av de totalt 80 personer som påbörjade insatsen Fördjupad utredning fullföljde 66 insatsen. Med fullföljd insats avses att ha medverkat i Fördjupad utredning under hela den tid som avsatts för den grupp man ingått i. Både tidsmässigt och inriktningsmässigt finns variationer mellan grupperna varför ”fullföljd” kan innebära antingen 3, 5 eller 12 veckor. Grupperna kan ha varit inriktade på såväl motivation som ren utredning. På samma sätt har vissa grupper ha medverkat på heltid (6 timmar/dag) medan andra endast deltagit på halvtid (3 timmar/dag). Högst avbrott sett i procent hade Bjuvs kommun med drygt 40 % tätt följt av Försäkringskassan med 33%.

Trots vissa avhopp visar siffrorna på en hög andel som fullföljt insatsen. Region Skåne remitterade en deltagare som fullföljde vilket resulterar i 100% fullföljda. Av Arbetsförmedlingens 14 personer fullföljde 12 vilket innebär 85%. Bjuvs kommun når trots sin sistaplats ändå upp till nästan 60% som fullföljt vilket måste anses som mycket bra med utgångspunkt från deltagarnas förutsättningar.

Antal som fullföljt: (30 män och 36 kvinnor)

	<u>Tot.</u>	<u>FK</u>	<u>AF</u>	<u>Bjuv</u>	<u>Reg. Skåne</u>
Antal	66	4	12	49	1
Procent av remitterade	(62,3%)	(66.7%)	(85,7%)	(57,6%)	(100%)
Fördelning		3kv 1 m	10kv 2m	22kv 27m	1kv

Åldersmässigt befinner sig de remitterade vilka fullföljt insatsen inom ett spann mellan 20 till 60 år där medelåldern är 40 år (median 39). De kvinnor som är berörda visar sig vara något äldre än männen. Kvinnornas medelålder är 41 år (median 44) medan männens är 38 år (median 36).

Deltagarnas egen skattning

Som en del i kvalitetskontrollen har deltagarna fått skatta sitt mående vid två tillfällen under insatsens gång. Första skattningen har skett under startveckan och det andra tillfället har skett under vecka 4 d v s sista veckan. Områdena som skattas är hur man upplever sin status fysiskt, psykiskt, medicinskt, socialt och mentalt. Värdena utgår från en femgradig skala där siffran 1 är sämst och siffran 5 är bäst. Underlaget till skattningarna utgår från 44 deltagare. Högst positiv förändring upplevdes inom det psykiska området. Härefter följde den mentala funktionen, alltså förmågan att hantera vardagen, samt det fysiska området. Den förändrade

positiva upplevelsen inom det sociala- och medicinska områdena uppgavs till 18 respektive 20%. Nedan redovisas varje specifikt område var för sig.

Skattning: (Underlag 44 deltagare)

	Fysiskt	Psykiskt	Mentalt	Socialt	Medicinskt
Positiv					
Förändring	27%,	36%,	30%,	18%,	20%

Planerade fortsatta insatser

I samband med Fördjupad utredning gjordes en handlingsplan för varje enskild deltagare. Denna handlingsplan överlämnades vid speciellt överlämningsmöte till remitterande handläggare. Vid dessa möten fanns oftast även berörda instanser som skulle ta vid. Detta kunde handla om praktikanskaffning, utbildning, kontaktperson m.m. Underlaget till huruvida planering kom till stånd och hur snabbt detta inträffade handlar om 40 deltagare. Då det visat sig att genomförande av uppgjord handlingsplan inte fick ske med hjälp av aktivitetsledarna inom Fördjupad utredning utan att funktioner inom befintliga ansvariga organisationer skulle hantera detsamma presenteras istället planeringen som ett förslag. Det är sedan upp till respektive handläggare att fastställa förslaget tillsammans med den enskilde deltagaren. Således mäts endast de områden som projektet själva styr över och på så sätt behöver inte Fördjupad utredning ta ansvar för vad som sker efter det att deltagaren lämnat projektet.

Totalt finns för de 40 deltagarna 78 planerade åtgärder inom områdena fysiska insatser, psykiatriska insatser, sociala insatser, arbetsrelaterade praktikinsatser samt utbildningsinsatser. Det förekommer att en enskild deltagare kan vara föremål för insatser inom olika områden samtidigt. Under respektive område nedan redovisas i handlingsplanerna antalet planerade insatser. Under dessa redovisas antalet ”Brister” vilket innebär insatser som inte kommit till stånd alternativt inte tidsmässigt följt uppgjord planering. D v s avvikelser från handlingsplanen.

Insatsplanering: (Underlag 40 deltagare)

	Fysisk	Psykiatrisk	Socialt	Praktik	Utbildning
	20	10	8	24	16
Brister	3	2	0	16	5

Av de planerade insatsområdena visar det sig att de sociala insatserna varit de enda som uppfyllt vad som utlovats. Alla åtta insatserna genomfördes inom avtalad tid. De tre bristerna inom fysiska insatser beror på att kompletterande utredningar inte kommit till stånd. Psykiatriområdets två brister handlar om att kontakt inte upprättats mellan deltagare och sjukvården. Sex av bristerna inom praktik bestod i att ansvarig verksamhet inte lyckats skaffa praktikplats och övriga brister härleds till att praktikplats inte kommit till stånd inom avtalad tid. Bristerna inom utbildning härleds till att utbildningar inte startade som planerat.

Resultat

Hur kan då resultatet av insatsen Fördjupad utredning mätas? Att mäta effekten av insatser kräver alltid försiktighet vid sökandet av vederhäftiga kriterier. Frågeställningar som kan göra en utvärdering vacklande är t ex. huruvida man kan se att det finns en direkt koppling till insatsen eller om det som inträffat hade skett oavsett insats eller inte. Dessa frågor dyker alltid upp och måste hanteras. Andra ställningstagande som måste göras är hur lång tid efter insatsen som mätningen skall ske och vilka andra faktorer som då har kunnat påverka. Det handlar alltså om att så långt som möjligt undanröja faktorer som äventyrar sanningshalten i rapporteringen.

I denna utvärdering presenteras resultatet utifrån två olika bedömningar. Den ena utgår från antalet remitterade deltagare. Det resultat som då mäts handlar om i vilken omfattning organisationen når uppsatta mål med hjälp av insatsen. D v s i detta fallet efterfrågas hur många av remisserna som leder till önskat resultat. Då tas ingen hänsyn till antalet individer utan endast antalet remisser i förhållande till uppnådd målsättning vilket innebär att samma individ kan förekomma vid flera tillfällen. Den andra bedömningen utgår från

individperspektivet och tar hänsyn till varje enskild deltagare oavsett hur många gånger han eller hon remitterats.

Som målkriterium tas i denna utvärdering fasta på förändrad försörjningssituation för de deltagare som fullföljt insatsen vid ett bestämt datum. Detta betyder att ingen hänsyn tagits till hur lång tid som förflutit sedan insatsen avslutades. Således finns det en tidsvariation inom den uppföljda gruppen från oktober 2009 till juni 2011. Mätdatum är första augusti 2011 och endast de förändringar som har en direkt koppling till Fördjupad utredning presenteras. D v s resultat kopplade till inom projektet uppgjord planering av insatser.

Av de totalt 66 deltagare vilka fullföljt Fördjupad utredning förefaller insatsen haft inverkan till att följande förändringar:

Arbete

Summa:11

11 (6kv, 5m)

Två av männen som arbetat heltid är åter i behov av försörjningsstöd. Detta beroende på att de parallellt med det pågående arbetet haft behov av stöd längre tid än vad som tillhandahållits.

Studier

Summa: 13

13 (9kv, 5m)

Det är framförallt SFI i kombination med vårdutbildningar och direkta yrkesinriktade utbildningar som kommit i fråga. En av männen avbröt efter tre månaders studier efter återfall i missbruk.

Praktik

Summa: 9

9 (6kv, 3m)

Båda kvinnorna har varit i praktik under längre tid och lever i ett strukturerat normalt arbetsliv men saknar självförsörjning.

Sjukersättning

Summa: 2

2 (2 kv)

Det har under fördjupad utredning framkommit att berörda kvinnor inte haft tillräcklig arbetsförmåga för att bli självförsörjande.

Behandling

Summa: 7

7 (7m)

Under Fördjupad utredning har fastställts tidigare helt okänt eller av deltagaren förnekat missbruk. I samband med insatsen har deltagarna fått insikt och blivit motiverade att gå in i behandling för att komma tillrätta med problemet.

Specialist utredning

Summa: 5

5 (4kv, 1m)

Fördjupad utredning har konstaterat att det krävs en djupare psykiatrisk utredning för att fastställa sjukdomsstatus.

Hos 47 av de 66 deltagarna (70%) kan alltså, beroende på deras medverkan i Fördjupad utredning, kopplas en tydlig förändring av livssituationen som siktar mot självförsörjning. Ytterligare två av de forna deltagarna avtjänar längre fängelsestraff vilket understryker deltagarnas belastning och det sociala och medicinska utanförskap som präglat urvalet av dessa. Sett ur detta perspektiv är det uppnådda resultatet att beteckna som sensationellt bra.

KONTROLLGRUPP

För att sätta in ovanstående resultat i en kontext som kan belysa huruvida insatsen Fördjupad utredning haft någon påverkan eller inte krävs en kontrollgrupp att jämföra med. En i sammanhanget lämplig grupp torde då vara de remitterade personer vilka antingen aldrig påbörjade alternativt avbröt insatsen innan den slutförts. Antalet blir mindre än de som

faktiskt fullföljde men urvalskriterierna för remittering blir desamma då det är handläggare från samma enheter som gjort urvalet. Kontrollgruppen blir totalt 27 personer och av dessa har tre personer blivit remitterade vid tre tillfällen. Två personer flyttade till annan kommun i samband med remitteringen. Borträknat de personer vilka avbrutit Fördjupad utredning men där insatsen trots avbrottet har en direkt koppling till vidare hantering som t ex. missbruksvård eller andra behov som framkommit under utredningen kvarstår 13 stycken.

Även om man från samhällets sida har en ambition att i vissa lägen gå in och styra och kontrollera så finns för individen parallellt med detta en självläkningsprocess beroende på andra icke förutsägbara orsaker. Dessa kan t ex vara lotterivinst, arv, tillfrisknande, ändrad familjesituation m.m. Det är dessa resultat som redovisas nedan.

Resultat av remitterade vilka avbrutit alternativt aldrig påbörjat insatsen.

Tot. 13	FK	AF	Bjuv	Reg. Skåne
Arbete				
Studier			1 (m)	
Praktik			1 (m)	
Sjukersättning				
Behandling				
Specialist utredning			1 (m)	

AKTIVITETSLEDARNA

Aktivitetsledarna vilka drivit fördjupad utredning sedan start består av en kvinna i trettio årsåldern och en man strax under sextio år. Spännvidden är på detta sätt i princip så stor som den kan vara vilket är också har varit önskvärt. På detta sätt finns en mängd möjligheter för deltagarna att hitta beröringspunkter för att knyta an till någon av aktivitetsledarna alternativt till båda. För verksamhetens vidkommande innebär spännvidden mellan aktivitetsledarna även att tolkningar av beteende och förförståelse av deltagarnas individuella situationer kan underlättas.

Aktivitetsledarens reflektioner

Utifrån ett frågeformulär har en av aktivitetsledarna besvarat 16 frågor med utgångspunkt från ”Upplägg”, ”Deltagarnas utveckling” och ”Aktiviteter”. Citaten är hämtade från aktivitetsledarens svar.

Ett gemensamt drag hos alla personer som är aktuella hos de myndigheter vilka agerar som remitterter är att dessa befinner sig i en beroendesituation. Dessa myndigheter har alla i uppdrag att verka som delar i det svenska socialförsäkringssystemet och med detta följer inte bara en servicefunktion utan även en kontrollfunktion. I praktiken innebär detta att den enskilde är beroende av berörd myndighets godkännande för att kunna uppbära ekonomisk ersättning för sin försörjning. I samma stund som deltagarna blivit anvisade en plats på ”Fördjupad utredning” inträder därför en situation som mer eller mindre präglas av tvång. Även om ”tvånget” kan anses ha positiva långsiktiga ambitioner så innebär ett deltagande i projektet att tillvarons grundvalar rubbas. Man har efter lång tids sjukdom eller arbetslöshet skapat rutiner och strukturer vilka kanske inte passar ihop med daglig verksamhet förlagd mellan kl.09:00 och 15:00.

”Min erfarenhet här är att många som kommit hit haft låg motivation och dåligt självförtroende när de kommit till oss, något som höjts under tiden de varit på Fördjupad utredning”.

Redan efter några dagar ändrar deltagaren oftast inställning och antar en mera positiv hållning till projektet. Genom struktur, rutiner och att få befinna sig i ett socialt sammanhang med ett otal aktiviteter byggs sakta motivationen upp. Många är tacksamma vilket tar sig uttryck på varierande sätt. Bl. a har någon grupp tillsammans framfört dikter och musikstycken riktade till de båda aktivitetsledarna. Andra inslag som observerats är att personer som t ex har värk inte längre låter värken styra livet i samma omfattning. Kvinnor som börjar sminka sig och intressera sig för sitt yttre på ett annat sätt än tidigare. Livet förändras i många fall på ett mycket påtagligt sätt där omvärlden och vad denna har att erbjuda tillåts ta allt mera plats. Detta har även tagit sig uttryck genom att någon deltagare med stöd från aktivitetsledarna lämnat ett destruktivt förhållande och skaffat egen bostad. Andra har försökt att på egen hand skaffa arbetspraktik eller studieplats.

I detta läge, d v s när motivationen infunnit sig, och när projekttiden lider mot sitt slut är det inte bara angeläget utan direkt avgörande för en positiv framtida utveckling att någon kan leda processen vidare. I annat fall skapas för den enskilde upplevelsen av grusade förhoppningar och ytterligare ett misslyckande som kan skrivas in i historien.

”Det som saknas här är någon som hållit dem i handen en liten bit längre längs deras väg. Den förhöjda motivationen och det höjda självförtroendet har således gått till spillo. Många har därför kommit tillbaka hit för att träffa oss aktivitetsledare för att få råd, stöttning och pushning då de inte känt att det funnits någon annan där för att hjälpa dem trots att de varit fortsatt inskrivna på AF, FK eller försörjningsgruppen.”

Alla har inte ambitionen eller gemensamt mål med sin handläggare. Ett utanförskap tenderar oftast över tid till att bli permanent. Genom exklusion skapas subkulturer med alternativa värderingar, avståndstagande och parallella ekonomier. Detta är situationer som ger negativ påverkan av samhället och gängse regelsystem med ökad kriminalitet och oönskade kostnader som följd.

”Det var fyra deltagare som droppade av och inte klarade av att stanna under alla 12 veckorna. Jag upplevde att de som hoppade av gjorde det på grund av otålighet, tristess och omotivation till att förändra sin livssituation.”

Struktur och rutiner är väsentliga beståndsdelar för en förutsägbar och trygg tillvaro. För personer som är i fas att förändra eller byta livssituation och övergå i nya eller ändrade rutiner förefaller det vara än viktigare med struktur och tydlighet. Flexibilitet och acceptans för snabba avsteg från uppgjord planering eller rutiner förutsätter en grundtrygghet att utgå ifrån.

”Att blanda heltid- och halvtidsgrupper har bara varit negativt. Det har skapat oordning i gruppen. Det har varit mycket gnäll från de som varit där på heltid om att de inte heller orkar vara där mer än halvtid. Min

erfarenhet är också att det varit större frånvaro i de blandade grupperna”.

I de fall som verksamheten inriktats mot en specifik grupp är det extra viktigt att deltagarna rekryteras utifrån fastslagna kriterier. I annat fall passar inte verksamheten de enskilda deltagarna vilket får följdverkningar på motivation, närvaro och slutligen på effekten av insatsen. Det är därför av vikt att informationen och kommunikationen mellan projektaktörerna och remittenterna är tydlig och inte kan misstolkas. Inte minst med tanke på att remittenterna i nästa led skall överföra informationen till de tilltänkta deltagarna. Det har funnits tillfällen då man kanske bortsett från verksamhetens precisa inriktning och remitterat utifrån andra orsaker som att fylla upp en grupp eller att man kanske just i samband med remitteringstillfället haft stort behov av insats för någon klient eller kund men saknat önskat utbud av insatser.

12 veckors gruppen eller projektet ”Förberedande, motiverande insatser” fungerade inte särskilt bra. För det första var platserna ämnade åt deltagare från AF och FK. Merparten av de deltagare som remitterades till gruppen kom från försörjningsgruppen. Endast tre stycken kom från AF och inte en enda från FK.

Mycket handlar alltså om handläggarnas kunskap och aktiva medverkan. Under projektets gång har det visat sig finnas stora kommunikativa brister. Detta gäller inte minst internt inom organisationerna. I klartext betyder det att även om ett informationsmaterial från projektet kunnat levereras som antingen skrift eller muntligt till en eller flera handläggare har budskapet ganska snart gått förlorat. Anledningen till detta är oklar men fenomenet är välkänt sedan lång tid tillbaka. Detta har bl a visat sig i samband med dåligt tillflöde av remitterade deltagare trots att man från verksamheterna bedyrat behovet av just fördjupad utredning. En anledning torde kunna vara själva bedömningen då två handläggare har visat sig göra helt olika bedömningar vid samma tidpunkt och utifrån samma underlag för en och samma individ.

Remittenterna verkade inte heller klara över syftet och vad de kunde förvänta sig få ut av insatsen. De verkade tro att de remitterat sina

deltagare till "Fördjupad utredning" och inte "Förberedande, motiverande insatser".

Urvalet av remitterade deltagare är som nämnts starkt förknippat med projektets inriktning. Inriktningen å sin sida har en direkt koppling rimligheten för måluppfyllelsen som väsentligt skiljer sig åt mellan de remitterande organisationerna. Det är därför av vikt att insatsen för deltagargrupper med blandade remitterande organisationer utgår från en gemensam plattform. M a o så handlar det om att ha ungefär samma utgångsläge och målsättning för alla deltagarna. En målsättning som både är realistisk och tidsmässigt inom räckhåll för respektive deltagare i en grupp. På detta sätt kan även insatsen lättare syfta till att matcha deltagarna och dra nytta av den gruppdynamik som uppstår.

Det är väldigt få av de deltagare som kommit till "Fördjupad utredning" som har varit redo att stå till arbetsmarknadens förfogande efter 5 veckor hos oss. En del har haft goda chanser att på lång sikt komma ut på arbetsmarknaden och rent krasst kan jag säga att jag i vissa fall sett att någon aldrig skulle kunna komma ut eller återgå till arbetsmarknaden. För att någon som är 55 år och inte arbetat en dag i sitt liv och inte heller avslutat grundskolan skulle kunna ha en ärlig chans att konkurrera på dagens arbetsmarknad skulle det krävas ett mirakel.

Aktivitetsledaren lyfter fram rimlighetsaspekten i förväntningen av insatsens resultat. Fördjupad utredning kan endast utifrån det uppdrag och de ramar som tillkännagivits ta fram ett underlag för vidare bearbetning. På köpet får man genom insatsen oftast mera motiverade och välmående individer. Urvalet av deltagare utgår oftast ifrån personer som av olika skäl inte kunnat försörja sig på egen hand under mycket lång tid med allt vad detta har som följdverkningar. Att i dessa fall ha som förväntning eller målsättning att deltagarna i fråga skall bli självförsörjande kan inte åläggas projektet.

TIDIGARE UPPFÖLJNINGAR

I samband med tidigare delrapport från 2010.06.17 framkom att insatstiden hade en stor betydelse för måluppfyllelsen. Både gällande att hinna kartlägga personerna och kontakta erforderliga kommande stödpersoner under själva insatsen men också när det gäller tiden för det planerade fortsatta stödet. Första gruppen av deltagare hade endast en tre veckor lång kartläggningstid vilket visade sig vara allt för kort för remittenterna att hinna förbereda vidare insatser. Även deltagarna själva kände behov av fortsatt kontakt varför alla utom en frivilligt stannade ytterligare en vecka.

Trots att ytterligare tid avsattes saknades för två av deltagarna fortfarande adekvata resurser som kunde matcha den planerade handlingsplanen. De båda medelålders deltagarnas behov handlade om grundläggande datautbildning. Deltagarnas förutsättningar för studier skilde sig avsevärt från varandra. Den ena var dyslektiker och saknade fullgjord grundskola. Den andre hade flera års högskolestudier från hemlandet. Efter att ha undersökt den egna kommunens och därefter grannkommunernas möjligheter att lösa problemet stod det klart att de båda deltagarna skulle behöva vänta tills kommande terminsstart för att få studiebehovet tillgodosett. Något som skulle få negativ påverkan av deltagarnas motivation och projektets måluppfyllelse. I detta skede togs beslut att utnyttja den sk ”resurspotten” med medel avsedda för specialinsatser där ingen myndighet kunde täcka upp ansvarsmässigt. Efter att lärarresurs inhandlats kunde de båda deltagarna efter en månad övergå till studier vid Futurum som är Bjuvs kommuns vuxenutbildning. Båda dessa personer har vid uppföljningsdatumet 2011 arbete.

I delrapporten från 2010 konstateras också att tidsfaktorn generellt spelar en avgörande roll. Dels för klientifieringen och förstärkning av utanförskap som framträder men även för möjligheterna att komma ifråga för att erhålla ett eventuellt arbete. Två faktorer visade sig vara avgörande för möjligheterna till minskat utanförskap och självförsörjning. Den första faktorn var sk klientifiering d v s att personen ifråga tar till sig identiteten av att stå utanför gängse normer och vars risk ökar ju längre tid som förflyter innan åtgärder sätts in. Ett långvarigt socialbidragsberoende skapar ett negativt och misstänksamt förhållningssätt från omvärldens synvinkel. För individens personliga del urholkas självförtroende, kapacitet, rutiner och istället byggs nya strukturer upp i individens liv. Strukturer och beroenden som inte är förenliga med det som samhället ser som normal och acceptabel form av försörjning.

Den andra faktorn var myndigheternas förväntningar och insatser. Förväntningarna förutsätter att omvärlden innehåller en mängd arbetsgivare som står och väntar på att få anställa personer med förhållandevis hög ålder i kombination med ett långvarigt utanförskap vilket bidrar till bristande erfarenhet och knapphändig utbildning. Detta är knappast den situation som råder på dagens arbetsmarknad utan mera kan härledas till början eller mitten på sjuttioalet. Trots detta så används i dag från myndighetsperspektiv samma synsätt och lösningar.

Sammanfattningsvis betyder detta att åldern har en väldigt stor betydelse för eventuella insatser. Det räcker inte att låta en person med för hög ålder genomgå utbildning för att därefter få en given plats på arbetsmarknaden. En utbildningsinsats tar tid vilket i sig minskar chanserna ytterligare till att erhålla någon anställning och i förhållande till åldern minskar yrkeserfarenheten ytterligare för personen i fråga. För personer upp till trettio år finns studier som ett bra alternativ därefter sjunker attraktionskraften snabbt på arbetsmarknaden.

För personer vilka nyss tvingats lämna ett arbete men för övrigt är etablerade i samhället kan en studieinsats vara rimlig förutsatt att den bygger på tidigare arbetserfarenhet eller väl inarbetad hobby. Det är då företrädesvis entreprenörsinriktning som bör komma i fråga. För personer med långvarigt utanförskap står troligen sociala företag som bästa möjlighet till att erhålla anställning. Att lägga resurser på kontroll och disciplinering av personer vilka mer eller mindre självmant väljer bort arbetsmarknaden p g a allt för etablerat utanförskap är inte ekonomiskt försvarbart då dessa ändå aldrig kan förväntas bli självförsörjande.

Det visade sig även finnas en annan dimension i att erbjuda insatser. Påverkan av värderingar och attityder. Det handlar alltså då inte om arbete utan en struktur och ett sammanhang där personerna kan känna tillhörighet. Detta kan t ex. ske genom att erbjuda sociala arenor med aktiviteter. På så sätt påverkas även omgivningen som blir positivt ”smittad” vilket i sin tur bidrar till att upprätthålla samhällets accepterade värderingar och minska identiteten av utanförskap för kommande generationer. Troligen ger detta en positiv socioekonomisk effekt allmänt sett eftersom kriminalitet och vårdbehov kommer att minska..

KONKLUSION

Måluppfyllelse

På vilket sätt har då intentionen för den finansiella samverkan gått i uppfyllelse? I lagtexten finns följande lydelse

2 § Insatserna inom den finansiella samordningen skall avse individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser och skall syfta till att dessa uppnår eller förbättrar sin förmåga att utföra förvärvsarbete.

(SFS 2003:1210)

Det övergripande syftet med FINSAM- insatser är alltså att berörda individer antingen skall uppnå eller förbättra sin förmåga att utföra förvärvsarbete. De skall alltså i mesta möjliga mån vara rustade för kunna ta och utföra någon form av arbete med eller utan stödinsatser.

Att själva insatsen har en markant positiv effekt på deltagarnas livssituation ganska omgående stärks ytterligare genom den självskattning som projektets deltagare gör inom de fysiska, psykiska, mentala, sociala och medicinska områden. Trots insatsens korta genomförande uppger dessa att det sker positiva upplevelser inom alla områdena. Mest påverkan menar man att Fördjupad utredning har på det psykiska området (36%) och minst inom det sociala området (20 %). Resultatet har bl.a. visat sig genom att man på eget bevåg tagit kontakt med företag och butiker för att om möjligt erhålla arbete eller praktikplats. Det bättre måendet har även visat sig genom ökat intresse för sitt eget utseende och klädval m.m.

Hos 49 av de 66 deltagarna (71%) som fullföljt insatsen kan kopplas en förändring av livssituationen som siktar mot självförsörjning. Hela 24 av dessa 49 deltagare har efter insatsen börjat arbeta eller studera och har på detta sätt en direkt koppling till självförsörjning. Sett ur detta perspektiv är det uppnådda resultatet att beteckna som sensationellt bra.

Frågan som uppkommer är om och på vilket sätt detta påverkar samhällskostnaderna för berörda deltagare och i så fall om detta kan detta mätas på ett någorlunda tillförlitligt sätt? Det närmaste man kan komma är minskade ersättningar för deltagarnas försörjning. Då

ersättningsnivåerna avsevärt skiljer sig åt för den som är sjukskriven eller arbetslös eller alternativt är i behov av försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen handlar det om att skatta en genomsnittlig kostnad. Ett rimligt belopp i sammanhanget bör kunna vara ca. 7000:-/ månad och deltagare. Om så är fallet har insatsen Fördjupad utredning minskat samhällskostnaderna för försörjning hos de 24 deltagarna som börjat studera eller arbeta 2012 med 2 016 000 kronor.

Till detta kommer ytterligare besparingar i form av svårdefinierade kostnader vilka skulle ha belastat sjukvården, socialtjänsten, kriminalvården m fl. D v s de kostnader som är kopplade till ett socialt utanförskap men svåra att få överskådliga beroende på obefintliga socioekonomiska uppföljningssystem. Materialet pekar dessutom på en över tid ökande trend av positiv påverkan. Detta innebär att om samma urval mäts vid senare tillfälle har troligtvis den uppmätta positiva påverkan ökats ytterligare. Ytterligare en vinst är den sekundära effekten som skapas av den spridning av normer och värderingar som samhället bygger på. Genom att skapa ett tryggare och mera välkomnande klimat där deltagarna tillåts ingå i en gemenskap sker en socialisering som kommer att ge effekter på deltagarnas förhållningssätt till sina barn, familj och omgivning i allmänhet.

Svagheter

Vilka svagheter hos aktörerna har då identifierats i projektet? Med utgångspunkt från att deltagarna remitterats beroende på ett långvarigt utanförskap och med en mängd misslyckade insatser i bagaget kan inga speciella förväntningar ställas på dem. Endast ett fåtal av deltagarna har med framgång haft andra planer och lyckats att antingen helt eller delvis undvika delta i insatsen. Detta förhållningssätt måste anses förväntat eftersom medverkan och ändrad framtida livssituation ställer stora krav på förändrade villkor för den enskilde. Svaret är att de brister som kan identifieras därför inte i första hand går att härleda till de enskilda deltagarna. Dessa har dock till större delen visat sig vara både motiverade och farmgångsrika sett ur individernas specifika situation efter det att insatsen slutförts. Utifrån detta sätt att betrakta processen så läggs svagheter helt på de berörda myndigheterna.

Resultatet som Fördjupad utredning visar upp gör gällande att man på ett positivt sätt påverkar såväl självkänsla som motivation hos de enskilda deltagarna. De brister som

förefaller återkommande är framförallt *remittering* och *uppföljning* vilka båda mynnar ut i helhetssynen och myndigheternas grundläggande förhållningssätt. Dessa båda delar ligger utanför Fördjupad utrednings domäner och kan därför inte påverkas i någon större utsträckning ur projektets perspektiv och mandat.

Remitteringen av deltagare kan delas upp i två delar. Den första delen avser själva urvalet av individer som skulle kunna vara tänkbara för att ta del av Fördjupad utredning. Här handlar det om handläggarnas kunskaper om insatsens utbud och dess innehåll kontra överblicken av och kunskapen om aktuella klienter eller kunder. När det gäller överblicken av lämpliga klienter eller kunder är detta avhängigt vilka söksystem berörd organisation har tillgång till. I annat fall reduceras urvalet till de personer vilka remittenten haft kontakt med den senaste tiden alternativt till de personer som utmärkt sig eller man har en speciell relation till.

Trots att information gått ut såväl muntligt som skriftligt vittnar aktivitetsledaren om att det ofta finns oklara förväntningar hos såväl handläggarna som hos deltagarna. Undan för undan har därför speciellt den skriftliga informationen gällande projektet förändrats och har numera olika målgrupper som mottagare. Det finns numera ett allmänt informationsblad om projektet, ett informationsblad som riktar sig till handläggarna och ytterligare ett som riktar sig speciellt till de eventuella deltagarna. Detta till trots så uppstår fortfarande brister i kommunikationen och därmed även på förväntningarna.

Den andra delen d v s uppföljningen avser genomförandet av planerade stödinsatser efter det att deltagaren lämnat Fördjupad utredning. När en person efter lång tids utanförskap blivit motiverad till en förändring av sin livssituation **måste** planeringen fullföljas från berörd myndighet. I annat fall distanseras personen i fråga ytterligare samtidigt som ännu ett misslyckande än mer underminerar den redan tidigare sargade självkänslan. Det framkommer tydligt att styrkan hos Fördjupad utredning framförallt bygger på två saker. Att bli sedd och att det finns en tydlig och trygg relation mellan aktivitetsledaren och deltagaren. Lägga märke till att relationen inte behöver vara god utan tydlig och trygg. D v s man vet var man har varandra och att man kan lita på att det som aktivitetsledaren säger gäller. Detta förhållningssätt måste fortsätta även i de kommande leden av planerade insatser av olika slag. Av de brister som är dokumenterade visas flest avvikelser inom området praktikplatsanskaffning. För deltagare i projekt Fördjupad utredning finns enligt reglerna två olika sätt att få tillgång till praktikplats. Den första varianten riktar sig till deltagare

remitterade från Arbetsförmedlingen. Det handlar i detta fall om att antingen den enskilde själv alternativt AF-handläggaren skapar kontakt med en intresserad arbetsgivare. I båda fallen måste AF-handläggaren godkänna praktikplatsen. Den andra varianten vänder sig till deltagare remitterade från Bjuvs kommun. Dessa är hänvisade till en speciell praktikansaffarresurs. Båda varianterna har visat sig ha hindrande effekter. Av 24 praktikbeställningar kunde bara 8 verkställas enligt uppgjord planering. Regelsystem som i realiteten knappast gynnar den enskilde utan endast förstärker organisationernas makt och kontrollfunktion.

Å ena sidan ses det som angeläget att de remitterade deltagarna kommer in i strukturerade verksamheter som kan leda vidare mot självförsörjning. Å andra sidan ses det inte alltid som prioriterat att de remitterade finns på plats eller att dessa efter fullföljd insats ges möjlighet att följa uppgjord handlingsplan. Orsakerna till detta finns både hos den berörda organisationens regelsystem och hos den enskilde handläggaren. Resultatet blir dubbla budskap till såväl handläggare som deltagare vilket får till följd att ingendera känner sig trygg och bekväm i situationen.

Av de deltagare som fullföljt insatsen undantaget region Skåne vilka endast remitterat en person, så är störst andel från AF och minst andel från Bjuvs kommun. Detta är en fördelning som passar väl in i teorin att personer från AF är de som står närmst arbetsmarknaden och att personer från socialtjänsten har ett mer långvarigt utanförskap och därmed också svårare att finna strukturer för att anpassa sig till arbetslivet. Det har under projektiden visat sig att både formell lagstiftning och informella regelsystem hos myndigheternas verksamheter i vissa situationer kommer på kollisionskurs. I dessa lägen verkar det välkända och flitigt uttalade budskapet ”individen i centrum” mest förefalla vara ett inarbetat uttryck utan speciellt mycket substans. Om individens behov av stöd inte sammanfaller med verksamhetens möjligheter och organisatoriska upplägg är det individen som drar det kortaste strået och får stå tillbaka.

Tidsperspektiv

Redan på ett tidigt stadium visade det sig att tiden har en avgörande roll för huruvida deltagarna skall nå uppsatta mål eller inte både utifrån vad som förevarit, vad som pågår och för framtiden. Tidsaspekten kan indelas enligt följande:

- Ålder Personens ålder i förhållande till val av insats.
- Utanförskap Klientifieringstid i förhållande till identitetsskapande.
- Förväntning Realistisk beräkning av tid till förväntade förändringar.
- Insats Rimlig insatstid efter avslutad Fördjupad utredning.
- Stöd Stödperiod efter insats
- Måluppfyllelse Realistiska faktorer och variabler i samband med utvärdering.
- Ekonomi Realistisk kostnadsberäkning avseende ”återbetalning”.

Erfarenheterna visar att den individuella deltagarens ålder är denna avgörande för om det överhuvudtaget finns möjligheter till att kunna erhålla ett vanligt lönearbete. Det är därför realistiskt att utgå från ett arbetsgivarperspektiv där det under senare år varit större tillgång på arbetskraft än vad det funnits behov av på arbetsmarknaden. Läger vi dessutom samman faktorer som rehabiliteringsansvar och arbetslivserfarenhet minskar intresset ytterligare. Åldersmässigt finns det därför en gräns vid ca trettio år där lönsamheten av utbildning drastiskt minskar allt efter att personen i fråga blir äldre. Ytterligare en variabel är den tid som individen stått utanför arbetsmarknaden. M.a.o. kombinationen av en 45 årig lågutbildad person med ett flerårigt utanförskap inger inte mycket hopp när det gäller att bli självförsörjande med hjälp av ett lönearbete inom den icke subventionerade arbetsmarknaden.

Vidare är det inte realistiskt att förvänta sig att en person med ett kanske mångårigt utanförskap skall hitta tillbaka till samhällets och arbetslivets koder och förutsättningar på bara några månader. Processen är betydligt längre än så och stödbehovet finns i varierande former kvar under lång tid framöver. Ytterst handlar detta om identitetssuppbrott med nya normer, rutiner och självkänsla. Troligen kan man generellt utgå från faktorn: *Ju längre tid man varit ifrån desto längre tid tar det att hitta tillbaka.* Detta är ingen nyhet utan snarare en kunskap och en självklarhet som man under många år beaktat inom socialt arbete.

Det sista tidsperspektivet har en mera ekonomisk politisk prägel och avser den tid som det tar att återfå satsat kapital inom rehabiliteringsområde. Det är svårt att hitta någon hållbar formel för beräkning avseende kostnader inom detta område mest beroende på att det ur ett socioekonomiskt perspektiv inte på ett enkelt sätt går att sammanställa uppgifter. Utfallet av en kommunal insats kan ge avtryck och minska utgifterna för såväl psykiatri som

rättsväsendet utan att detta påverkar de fortsatta kommunala utgifterna eftersom personen i fråga kanske måste fortsätta uppbära försörjningsstöd. På samma sätt kan en person som fått arbetsmarknadsutbildning erhålla ett arbete och flytta till annan kommun varpå kommande inkomstskatter tillfaller inflyttningkommunen.

En av de absolut viktigaste uppgifter som Fördjupad utredning har och har haft är den metodutveckling som projektet genererar. Framgångarna och måluppfyllelsen har troligen sin grund i den ständigt erfarenhetsuppdatering som projektets process bidrar till. Detta gäller både kunskapsinhämtning från de enskilda deltagarna och utifrån de berörda organisationers agerande. Fördjupad utredning har dessutom ett gediget underlag av data lagrat i ett enkelt men omfattande datasystem. En databas som ständigt byggs ut och utvecklas.

Sammanfattningsvis kan konstateras att förändringsarbete tar lång tid. Det är inte så enkelt att alla inblandade önskar nå samma mål och det är inte heller så enkelt att alla myndigheter har ett gemensamt mål. Inom detta problemområde finns mycket övrigt att önska men för att lösa just dessa frågeställningar krävs en annan form av samverkansåtgärder och projekt. Fördjupad utredning fokuserar endast på enskilda individer vilka genomgår en riktad insats med syfte att både motivera och effektuera ett närmande till självförsörjning för den enskilde. En process som kan ta väldigt lång tid för vissa medan andra behöver avsevärt mindre tid för att ställa om sig. Projektets resultat gör dock gällande att ”Trägen vinner!” under förutsättning att det sker ett nära samarbete mellan remitterande och uppföljande stödresurser.

Ett alternativt arbetssätt

Den organisation som de facto skördat störst vinst i projekt Fördjupad utredning är Bjuvs kommun. Detta trots att man procentuellt haft lägst andel remitterade vilka fullföljt insatsen. Anledningen är att just socialtjänstens deltagare har längst tid i utanförskap och därför är de mest kostsamma både samhällsmässigt och socioekonomiskt.

Möjligheten hos parterna att förändra regelsystem är generellt sett låg däremot finns ofta ett på handläggarplan stort engagemang. Därför handlar det oftast i den typen av individriktade projekt som Fördjupad utredning utgör om att hitta vägar som gör att de enskilda utvalda individerna genom olika speciallösningar kan trixas genom hindren i de olika regelsystemen. På detta sätt kvarstår tyvärr myndigheternas grundläggande arbetsstrukturer och ingen

förändring kommer till stånd. Kanske är det så att vi i stället måste gå utanför organisationernas befintliga ramar och tänka helt nytt istället för att försöka lappa ihop något som är fel i grunden. Möjligen handlar en hållbar lösning om att en enda sammanhållande myndighet med ett enda övergripande försäkringssystem som kan ge den helhetsöverblick som krävs för att snabbt och effektivt kunna svara upp mot de behov som måste tillgodoses för såväl samhället i stort som för den enskilde. Följande nedanstående framgångsfaktorer har identifierats i samband med projektets genomförande:

Kompromisslöshet

Gemensamma tydlig målsättning för alla inblandade parter. Egenintresse som att sätta budget före enskildas behov m.m. slår alltid tillbaka över tid och skapar i slutänden större utgift än vinst. Utgångspunkt måste alltid vara den enskildes behov.

Snabba insatser

Undvikande av klientifiering och utanförskap med snabba tydliga insatser både utifrån aktiverings- och beteendeperspektiv.

Synlighet

Att synliggöra klienten och ett praktiskt engagemang från handläggaren tar tid men gör att måluppfyllelsen blir mångfalt större än att enbart kontrollera och administrera densamma. Varje handling skall ha en direkt konsekvens. Både belöning alternativt utebliven belöning eller i värsta fall en ev. sanktion gör att personen upplever sig ha betydelse.

Realistisk planering

Ambitionsnivån måste överensstämma med situationens faktiska förutsättningar. Det är ofta lätt att se komiken i att en person med långvarigt utanförskap planerar utifrån orealistiska drömmar. Däremot skrattas det aldrig åt vidlyftiga krav och förväntningar på individerna från myndigheter.

Prestigelöshet

Samarbetet mellan myndigheterna måste bygga på prestigelöshet. Det är det gemensamt uppsatta målet för den enskilde individen som gäller. Man måste se bortom murar av budgetramar och allmänt tyckande för att se helheten och samhällsnyttan.

Framgångsfaktorerna är ingen nyhet utan är välkända sedan länge. Fördjupad utredning kan bara bekräfta vad som tidigare är konstaterat. Tyvärr så tillåts allt för ofta fakta och kunskaper stå tillbaka för moraliska och ekonomiska argument vilka i sig oftast själva slipper bli ekonomiskt granskade och ifrågasatta.

Fördjupad utredning visar att ett konstruktivt och praktiskt socialt arbete kan leda till en effektiv måluppfyllelse vad gäller självförsörjning. Den administrativa hantering som utgör större delen av berörda myndigheters verksamhet har starkt bidragit till den stiltje som gör att en allt större del av befolkningen hamnar i ett permanent utanförskap. D v s en ökande klientifiering där myndigheternas växande kontrollfunktion allt mera lägger skulden på enskilda samhällsinvånare i stället för att anlägga ett helhetsperspektiv som inbegriper uppdaterad samhällsutveckling med realistiska förutsättningar. Ett förlegat förhållningssätt som vare sig Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller Bjuvs kommun har råd att fortsätta hålla på med.

2011-10-26

Lars Lindgren. Förbundssamordnare
Bjuvs samordningsförbund